

ZNANJE *za prakso*

Davek na dodano vrednost

Namesto uvoda

Davek na dodano vrednost predstavljam običajno v okviru širših zapisov, v katerih se zavzemam za temeljito reformiranje sedanjega fiskalnega sistema. V celotnem sklopu se spopadam z krivičnostjo in nelogičnostjo, izhajam pa vedno iz tako imenovanih SEDMIH (v zgodovini razvitih) načel modernega davčnega sistema.

Ne da bi se kakorkoli podrobneje zaustavljal na teh načelih, vendarle menim, da tudi tehnično inteligenco lesne stroke vsaj načeloma seznanim s TRIPOLNOSTJO tega "davčnega sistema v prihajanju", ki ga v polnosti sicer še nikjer ni, je pa evidentno, da se, kot naraščajoče nujen in potreben, približuje.

Tripolarnost sistema

V nasprotju s sedanjim davčnim sistemom, ki zajema skoro neobvladljivo paleto davkov in davčnih stopenj, je predlagani sistem prihodnosti usmerjen le v naslednje tri skupine; to so:

1. davek na dodano vrednost (DDV, TVA, MWS) potrošnih dobrin,
2. davek na kapital,
3. davek na dohodek iz kreirane mase "denarja ex nihilo".

Prva dva, davek na dodano vrednost (DDV) in davek na kapital (DNK) imata vse fiskalne značilnosti. Tretji pa je v nasprotju s prvima dvema zaznamovan s tipično značilnostjo povsem avtonomnih dohodkov, ki jih državi dovoljuje in omogoča šele v etru lebdeča zamisel o "reformi kreditnega in s tem bančnega sistema".

DAVEK NA DODANO VREDNOST (DDV, TVA, MWS)

Načelne premise o DDV

Davek na DODANO VREDNOST je davek, ki bo "nadmestil" sedanje prometne davke. Omeniti je treba, da je to eden od bistvenih pogojev za vstop v EU.

Njegovo "rojstvo" sega v drugo polovico šestdesetih let (1967), ko je v takratni ZRN zamenjal tako imenovani kumulativni "Allphasenbruttoumsatzsteuer". Ta je imel to

posebnost, da je obremenjeval sleherni promet oz. prodajo kateregakoli podjetja drugemu (naslednjemu) in, na koncu, končnemu potrošniku. Obdavčena je bila torej sleherna prodajna faza, kot recimo:

- prodaja (dobava) proizvajalca surovine predelovalcu,
- prodaja (dobava) izdelovalca končne dobrine veletrgovcu,
- prodaja dobrine od veletrgovca trgovcu na drobno in nazadnje
- prodaja blaga trgovca na drobno končnemu potrošniku.

Davek je bil torej obračunavan v sleherni fazi od celotne vrednosti, kar pomeni, da je cena prodaje blaga od faze do faze vsebovala tudi prometni davek prejšnje (prejšnjih) faz kot strošek proizvodnje (predelave); to je bila praksa tako imenovanega dvojnega obdavčevanja (davek na davek). To je bil sistem obremenjevanja od faze do faze; čim več je bilo teh predelavnih oz. dodelavnih in trgovskih faz, tem bolj se je stopnjevala (naraščala) tudi davčna obremenitev.

Davčni sistemi te vrste so kar pošteno karikirali tako imenovano "davčno nevtralnost" proste konkurenčnosti, saj so bili že a priori nagnjeni h koncentraciji čim večjega števila predelavnih faz v okviru enega samega podjetja, kjer so bile notranje "prodaje" od faze do faze davčno neobremenjene. Tega izmikanja "davčni pravičnosti" se je država sicer zavedala, ga večkrat poskušala korigirati in se ga dokončno izognila šele v obdobju nekdanje EGS (Evropske gospodarske skupnosti) v okviru katere se je tudi rodila zamisel o davku na dodano vrednost (DDV) ali Mehrwertsteuer (MWS) ali Taxe sur la valeur ajoutée (TVA) ali pa value added (VAD) kot ta sistem označujejo v Nemčiji, Franciji, oz. v Veliki Britaniji.

Medtem ko termini: davek na dodano vrednost (DDV), Taxe sur la valeur ajoutée (TVA) in value added (VDA) zelo dobro ustrezajo definiciji novega davka, pa tega za nemški izraz Mehrwertsteuer (MWS) ni moč trditi. Mehrwert je namreč nemški prevod termina "presežna vrednost", ki je mnogo ožji (torej le en del) termina dodana vrednost.

O DDV se tudi pri nas, še zlasti v tem in preteklem letu kar veliko govori in piše, za naše slovenske razmere pa ga v reviji Denar povsem konkretno in na naš slovenski prostor aplicirano obravnava in razlaga pisec Andrej Šircelj. Zato se v sestavku ne bom kaj posebno spuščal v "slovensko" vsebino in tehniko, ki mora biti slej ko prej skladna z normami, ki jih kot obvezne predpisuje EU za vse članice. Omeniti bi želel predvsem to, da je DDV obvezna oblika

obdavčevanja prometa za vse njene članice, da so se zanj (z izjemo ZDA in Avstralije) odločile tudi vse članice OECD, države CEFTA, nekatere baltske države, pa tudi Rusija, Romunija in Bolgarija, v zadnjem letu pa celo Švica.

Kot neko "našo" posebnost naj omenim, da se je pred davnimi tridesetimi leti (v obdobju prve slovenske pomladi) s to zamisljivo kar intenzivno ukvarjala tudi parlamentarna davčna komisija, ki sem jo takrat vodil. Ko smo jo (dr. Lado Rupnik, dr. Avgust Majerič in podpisani) pred politično in strokovno javnostjo predstavljali in predlagali, so se nam povsod (razen v Sloveniji) glasno smejali in nas opredeljevali kot "rušilce socializma in družbenega sistema". No, danes, trideset let kasneje, smo ob dejstvu, da smo marsikaj zamudili, "tik pred zdajci".

Načelna in le poenostavljena predstavitev sistema davka na dodano vrednost (DDV)

V naslednji razpredelnici predstavljam poenostavljeno tehniko plačevanja davka na dodano vrednost nekega proizvoda od začetne prve faze, pa do končne faze (v tem primeru četrte), v kateri se izdelano blago "preseli" iz trgovine h končnemu potrošniku.

Zaradi enostavnosti upoštevam le enojno stopnjo obremenitve v višini 10 %.

Preglednica 1.

Faza	Prenesena vrednost 1	Dodana vrednost 2	Cena 3=1+2	DDV 10 % 4=3 x 0,1	Obulus fiskusu 5=4(n)-4(n-1)
I.	0	100	100	10	10
II.	100	50	150	15	15-10 = 5
III.	150	80	230	23	23-15 = 8
IV.	230	170	400	40	40-23 = 17
Skupaj	480	400	880	88	88-48 = 40

Tolmačenje (po ustaljenih principih priročnikov "Windows za telebane") izgleda takole:

V začetni, prvi fazi, imamo le dodano vrednost, torej finančno aktivo, ki je nujna za kritje vseh stroškov, potrebnih za obdelavo, predelavo in vse druge aktivnosti, nujne v prvi fazi. Tu prenešene vrednosti v koloni 1 sploh ni, saj nam jo v najbolj grobi (primarni) obliki omogoča sama mati "planet Zemlja". Cena v koloni 3 je torej enaka dodani vrednosti. Davek na dodano vrednost kolone 4 je torej v celoti tudi obulus (5) ki ga ta faza odvede fiskusu.

V drugi fazi imamo opravka s preneseno vrednostjo, ki jo predstavlja kolona 3 faze I, in v katero je vključen tudi že DDV začetne faze I. Ta "prenos" je definiran torej takole:

$$1(II) = 3(I) \text{ oz. splošno:}$$

$$1(n) = 3(n-1) \quad (a),$$

kjer pomeni (n) tekočo fazo in (n-1) predhodno fazo.

V fazi II. je potrebno dodati "dodano vrednost" za kritje vseh proizvodnih in poslovnih stroškov, potrebnih za predelavo (obdelavo) prenesene vrednosti. Celotno vrednost v tej fazi dokončane proizvodnje (blaga, storitev...) torej prikazuje enačba:

$$3(II) = 1(II) + 2(II) \text{ oz. splošno:}$$

$$3(n) = 1(n) + 2(n) \quad (b).$$

Od te vrednosti 3 obračunan DDV pa ne vsebuje le DDV na dodano vrednost v tej fazi II., pač pa tudi DDV, ki je bil prenešen iz faze I (glej enačbo 1) in kot obulus, že odveden državnemu fiskusu. Obulus, ki ga je treba na koncu faze II (III., IV.) odvesti državnemu fiskusu, izračunamo torej tako, da od DDV iz kolone 4(n) odbijemo obulus, ki je bil že vplačan koncem faze I (II., III.), kar bi matematično spet lahko zapisali takole:

$$5(n) = 4(n) - 4(n-1) \quad (c).$$

Pogled na zadnjo vrsto (skupaj), v kateri je sumiran celoten proces od faze I do faze IV, nas torej pouči o naslednjem:

- Celotna realizacija 3 (torej promet ali kakorkoli že drugače to v praksi imenujemo) doseže 880 enot.
- V tem prometu sta tako prenešena vrednost 1 kot tudi dodana vrednost 2.
- DDV je v 4 načeloma računsko predstavljen kot davek na celotno realizacijo. Ker pa je v 1 vključen tudi že plačani obulus državnemu fiskusu, se torej tudi v 4 ta, že odvedeni obulus znova zrcali, ali drugače rečeno: v 4 se poleg DDV zrcali še "davek na davek", ki se ga moramo praviloma (glej enačbo c) "otresti".
- V 5 je tako predstavljen DDV, torej celoten obulus, ki ga celotna veriga (vse faze) odvajajo državnemu fiskusu.

Primerjava 5 z 2 nam potrjuje, da masa odvedenega DDV tudi resnično odgovarja splošno sprejeti (dogovorjeni) stopnji (v našem primeru 10 %).

Gledano sumarno, bi torej praktično lahko celoten proces povzeli v naslednjih stavkih:

- Kakorkoli promet na vseh stopnjah proizvodnega in prodajnega procesa se obdavčuje z DDV.
- DDV iz odstavka A. ni kumulativnega značaja.
- Z DDV je torej obdavčen LE TISTI PRESEŽEK vrednosti, ki ostane po odštetju vseh stroškov nabave dobrin in storitev.

Praktična, spet poenostavljena, predstavitev tehnike

Kakorkoli se da trditi, da je teoretična predstavitev tehnike razumljiva in enostavna, pa to še ne pomeni, da že sama

po sebi ne povzroča številnih dilem, kako jo tudi v praksi nedvoumno in enoznačno uporabiti.

V praksi poznamo dve metodi izračunavanja DDV, in sicer sta to:

- ADITIVNA metoda, po kateri se dodana vrednost izračunava s seštevanjem vseh tistih faktorjev tistih elementov, ki to dodano vrednost ustvarjajo (cena dela, obresti in dobiček);
- SUBTRAKTIVNA metoda, po kateri se dodana vrednost izračunava kot razlika med prodajno bruto vrednostjo in predhodno izvršeno nabavno vrednostjo.

Predstavil bom dva PRAKTIČNA postopka, ki sta tradicionalna v Nemčiji in Franciji.

Zaradi enostavnosti se bom pri tem izognil številnim fazam proizvodnje in predelave ter se omejil le na končno fazo, v kateri se končni proizvod "preseli" iz proizvodnje k potrošniku.

V vseh primerih uporabljam le temeljno stopnjo, ki je bila (v eni ali drugi državi) zakonsko predpisana.

NEMČIJA

V Nemčiji so s 1.7.1968 uzakonili dve stopnji: temeljno v višini 11 % in nižjo v višini 5,5 %.

Praktični postopek je naslednji:

Končni proizvajalec (trgovina) A izstavi kupcu B fakturo, sestavljeno iz dveh elementov:

- cene blaga brez davka 1.000 DEM in
 - davka po stopnji 11 % 110 DEM (a)
- Kupec B plača A-ju 1.110 DEM.

Proizvajalec (trgovina) A napove fiskusu F:

- davčno osnovo (napoved) 1.100 DEM in
- iz prejšnjih nabavnih faktur razvidno evidentiran in fiskusu F že vplačan davek 80 DEM (b)
- ter odvede fiskusu F njemu pripadajočo obremenitev a-b (110 - 80) 30 DEM.

FRANCIJA

Francija je uvedla TVA (DDV) leta 1954 in ga generalizirala leta 1968. Od 1.1.1993 prakticira TRI stopnje 18,6 %; 5,5 %; in 2,1 %.

Praktičen postopek pa je naslednji:

Proizvajalec (trgovina) A izstavi kupcu B fakturo sestavljeno iz dveh elementov:

- cena blaga brez davka 1.000 FF in
 - davčne obremenitve (1.000 x 0,186) 186 FF (a)
- Kupec B plača A-ju 1.186 FF.

Proizvajalec (trgovina) A napove fiskusu F:

- preneseno vrednost 400 FF
- dodano vrednost 600 FF
- TVA (0,186 x 600) 101 FF (b)
- ter odvede fiskusu F njemu pripadajočo razliko a-b (186-101) 85 FF.

Odklanjanje DDVs

Povsem normalno je, da uvedbi kakršnekoli novosti povsod po svetu nasprotujejo konservativni pomisleki, kar velja tudi za DDV.

Vsi protiargumenti so vedno in povsod sloneli zlasti na naslednjih treh premisah:

- Da z DDV ne moremo doseči nikakršnih večjih dotokov v državno blagajno.
- Da si z uvedbo DDV "nakopljemo" le večjo obremenitev, torej stroške zaradi "kompliciranosti" ugotavljanja in obračunavanja.
- Da si z uvedbo DDV zaradi njegovih efektov "nakopljemo" le neko obliko dodatnega davka.

Gledano sumarno, sta prva dva argumenta povsem korektna, tretji pa čisto neprofesionalen; vsi pa močno zane-marljivi, kakor hitro jih soočimo s prednostmi, ki jih nudi princip DDV.

S temi argumenti smo se primarno soočali in "brez upa zmage" spopadali tudi tisti slovenski "fantasti", ki smo na prelomu sedemdesetih let "koketirali" s to davčno obliko v nekdanji SFRJ. Kot sem že omenil, je bila naša ideja "a priori" obsojena na propad, kar pa same zamisli seveda ni moglo pokopati. Problema se je sredi osemdesetih let znova lotil hrvaški ekonomist dr. Krunoslav Šuto in v svojih polemičnih prispevkih dokazoval hudo zgrešenost in celo pogubnost te davčne oblike za naš takratni gospodarski sistem.

Da bi to slednje tudi dokazal, je uporabil v naslednji preglednici predstavljene "fiktivne" primerjave med obema oblikama ob domnevah:

- enotne stopnje v višini 20 %, petih proizvodnih faz od katerih vsaka traja dva meseca,
- posrednega obdavčevanja, torej odbijanja državi odvedenega davka v predhodni fazi.

Preglednica 2

Elementi	I.	II.	III.	IV.	V.	Skupno	Prometni davek sedanji
1. Dodana vrednost (1000)	300	500	700	500	-		
2. Skupna vrednost	1000	1300	1800	2500	3000	-	
3. DDV	200	60	100	140	100	600	600

Oglejmo si tu uporabljeno njegovo tehniko:

V prvi vrsti so dodane vrednosti v posamičnih fazah. Vrednost (1000) v fazi I. je fiktivna, saj pomeni (predstavlja) le "vrednost" iz narave (zemlje) prenesene surovine.

V drugi vrsti so skupne vrednosti, torej vsota prenešene iz prejšnje in dodane v tekoči fazi. Računsko torej velja:

v fazi I	1000 = 1000 + 0,
v fazi II	1300 = 1000 + 300,
v fazi III	1800 = 1300 + 500,
v fazi IV	2500 = 1800 + 700,
v fazi V	3000 = 2500 + 500,

kar v splošni matematični obliki lahko zapišemo takole:

$$2(n) = 2(n-1) + 1(n)$$

kjer pomeni:

1	dodano vrednost,
2	skupno vrednost,
n	tekočo fazo,
n-1	predhodno fazo.

V tretji vrstici so navedeni DDV, ki jih faze plačujejo (odvajajo) fiskusu.

v fazi I.	0,2 x (1000) = 200,
v fazi II.	0,2 x 300 = 60,
v fazi III.	0,2 x 500 = 100,
v fazi IV.	0,2 x 700 = 140,
v fazi V.	0,2 x 500 = 100,
Skupno=	600,

kar lahko v splošni matematični obliki zapišemo:

$$3(n) = 0,2 \times 1(n)$$

Osnovno, kar je iz te predstavitve medsebojne primerjave obeh davčnih oblik avtor izluščil, je torej naslednje:

- DDV se plačuje v vsaki fazi, davek na promet pa le v končni (zadnji) fazi.
- Davčna obremenitev je ista, kar pomeni, da fiskus pri tem ničesar ne pridobi.
- Pri DDV je potrebna (in nujna) predhodna administracija, pri prometnem davku pa ne.
- DDV je treba identificirati v vsaki fazi, prometni davek pa le zadnji.

Še preden naj z PREDNOSTMI zavrnem pomanjkljivosti sistema DDV, želim predstaviti še dilemo glede ene ali več stopenj davka na dodano vrednost, kar želim razložiti v luči manj poznane teorije o tako imenovanem marginalnem ravnovesju.

Marginalno ravnovesje in DDV

Marginalno ravnovesje spada v sklop tako imenovane

marginalne (mejne) analize, torej neke matematično-ekonometrične oblike ekonomskega preučevanja tistih mejnih količin, ki so primerjalno z izhodiščnimi opredeljene kot "majhne". To pomeni, da se ta teorija ukvarja z preučevanjem marginalnih (mejnih) sprememb. Naj le omenim, da so bili prav na tem področju odkriti in razloženi številni problemi tako imenovane kategorije "redkosti", med njimi predvsem: marginalni stroški, marginalna koristnost, marginalna produktivnost itd.

V kontekstu našega razmišljanja se omejujemo le na marginalno ravnovesje v psihološkem pomenu. To opredeljujem kot denarno vrednost, ki jo izda potrošnik neke dobrine (recimo kruha, vina, olja ali pa tudi pohištva...) za konzumiranje zadnje enote te dobrine, kajti le v tem smislu je lahko dosežena maksimalna efektivnost ekonomije, torej stanje, ko so razmerja ali odnosi med marginalnima vrednostma dveh dobrin za vse potrošnike vedno isti (nespremenjeni). Ta pojem označujemo običajno kot normalno marginalno ekvivalenco ali marginalno ravnovesje.

Iz tega evidentno izhaja, da sistem UNIFORMNE takse na potrošne dobrine (DDV, MWS oz. TVA - davek, ali bolje rečeno, taksa na dodano vrednost) tega ravnovesja sploh ne krši.

Ne krši, vendar le toliko časa, dokler je sistem uniformen, kajti kakor hitro enotno stopnjo DDV "oplemenitimo" z več stopnjami, prvotnega marginalnega ravnovesja ni več.

V obstoječi praksi fiskalnih sistemov DDV pa uniformnih taks (torej enotne stopnje) sploh ni, kar je v primeru le dveh ali pa kvečjemu treh stopenj še vedno (skladno z družbenim stanjem) "razumljivo". Sistem DDV dveh ali kvečjemu treh stopenj DDV je vsekakor progresiven premik (odmik) iz pisane zbirke skoro nešteti stopenj prometnega davka. Vsekakor je DDV evidenten sistem, ki vodi v postopno doseganje marginalne ekvivalence.

Prednosti DDV

Odklonilne kritike DDV so že zgodovina; danes je DDV "tik pred zdajci", saj bo, kot je realno napovedano, uveden tudi v našo prakso leta 1998 ali najkasneje 1999.

Ni torej odveč omeniti zlasti tiste njegove prednosti, ki ga posebno odlikujejo in zaradi katerih ga je že tolikšno število držav (prek 80) uvedlo v svojo redno fiskalno politiko. Oglejmo si njegove evidentne prednosti:

1. DDV ne reagira (torej je neobčutljiv) na trenutno cenovno rast.
2. V nasprotju s sedanjim davkom na promet DDV tudi ne sproža negativnih socialnih implikacij.
3. Z enakomernim obremenjevanjem posamičnih faz vpliva na boljše in smotrnejše ekonomiziranje stroškov in spodbuja kombiniranje faktorjev proizvodnje.
4. DDV ima vse prednosti efektne instrumenta za naraščanje zunanjetrgovinske menjave.
5. DDV vzpodbuja domačo (notranjo) konkurenčnost in

ščiti domačo proizvodnjo.

6. DDV zelo ugodno vpliva na pospeševanje notranjega varčevanja, torej tudi na notranjo akumulacijo, in tako na naložbeno (investicijsko) aktivnost.
7. Ker se že načeloma ne obračunava, torej tudi ne plačuje od "opreme", je tudi iz tega zornega kota stimulativen za investicijsko aktivnost.

Vse te njegove prednosti lahko torej strnem v naslednje štiri skupine:

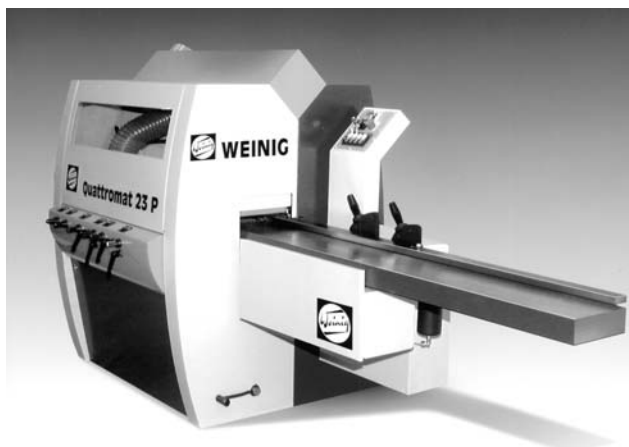
- I. DDV kar najbolj ustreza vsem sedmim splošnim načelom obdavčevanja, še posebno pa osnovnemu načelu NEVTRALNOSTI.

- II. Višina davčne obremenitve je vedno in povsod nedvoumno razvidna.
- III. Dosledno je izključena kakršnakoli možnost DAVKA NA DAVEK.
- IV. DDV ne generira zunanjih faktorjev, ki (zaviralno ali pa pospeševalno) vplivajo na USPEŠNOST poslovanja. Z drugimi besedami povedano, to pomeni, da je uspešnost podjetja odvisna le od poslovne, proizvodne in tržne sposobnosti podjetja samega.

mag. **Cene MATIČIČ**,
Hudi Rogatec

Weinig na Interbimall/Xylexpo '98

Hala 19, razstavni prostor A 16/B 17 in A 14/ B15 (GreCon Dimter)

Novi Weinig Quattromat 23 P

Na letošnjem sejmu Interbimall v Milanu bo Weinig prikazal novi mali Quattromat 23 P. Kljub ekstremno majhnim dimenzijam (saj zaseda le 1 m² talnega prostora) je to pravi skobeljni avtomat s 4 vreteni.

Posebno močno je Weinig trenutno angažiran pri strojih za izdelavo parketa. Skupno s partnerjem, firmo Friulmac, so izdelali parketno linijo za masivni les. Glavni stroj v tej liniji je štiristranski skobeljni stroj na osnovi modela Unimat 23. Ta stroj bo na sejmu povezan s dvojnimi profilirnim strojem DE-Friulmac FN10. S to linijo lahko obdelujejo dolžine od 150 do 3000 mm s hitrostjo do 60 m/min.

Prav tako nov je tudi Hydromat 23 C, kompaktna, cenovno ugodna varianta stroja Hydromat 23. Opremljen je s šestimi vreteni, pomik obdelovanca je od 6 do 60 m/min.

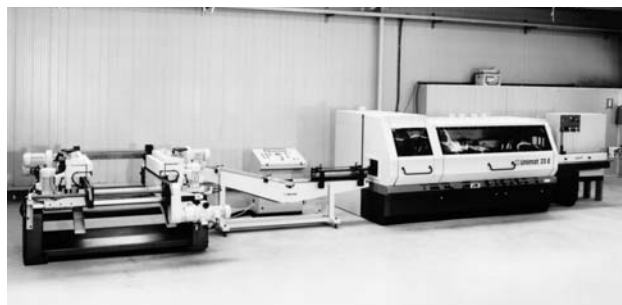
Tudi standardni rezkalni avtomat Profimat 23 E bo v Milanu predstavljen z delovno širino do 260 mm s petimi

Novi Weinig Hydromat 23 C

vreteni in enim univerzalnim vretenom. Prav tako bo na ogled Unimat 23 rumene Weinigove serije, ekonomični model Unimat 23 E in ročni brusilni stroj Rondamat 934 N.

Waco Jonsereds AB bo predstavil skobeljne in rezkalne avtomate, GreCon Dimter pa OptiCut 204 in CompiPact.

Nova Weinig parketna linija